

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПРОФЕСІЙНИХ УЧАСНИКІВ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Кузнєцова Євгенія Андріївна, здобувач наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук) кафедри фінансового права та фіскального адміністрування Національної академії внутрішніх справ

У своєму дослідженні, розглянемо проблемне питання визначення поняття «професійні учасники ринку цінних паперів», оскільки на рівні Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30 жовтня 1996 року, вони визначаються лише як особи, які здійснюють професійну діяльність на ринку цінних паперів (надалі – РЦП) (абз. 3 ст. 1). У визначенні не наведені кваліфікаційні ознаки зазначених осіб, які надавали б чітке уявлення про особливості цього поняття [2].

Так, Попова А.В. у своєму дисертаційному дослідженні «Правове становище професійних учасників ринку цінних паперів в Україні», визначає, що професійними учасниками РЦП є суб'єкти господарювання, які створені у встановленому законом порядку, здійснюють певний вид (види) професійної діяльності на РЦП на підставі ліцензії ДКЦПФР і володіють спеціальною господарською правосуб'єктністю [5, с.16].

О.В. Кологойда розглядає професійних учасників ринку цінних паперів в Україні шляхом розподілу їх на фінансових посередників, учасників депозитарної системи, фондові біржі [4, с. 4].

Підтримуючи позицію Попової А.В., в частині того, що професійні учасники РЦП є суб'єктами господарювання, то відповідно вони повинні мати такі кваліфікуючі ознаки: 1) безпосереднє здійснення господарської діяльності; 2) створення у встановленому законом порядку; 3) наявність майна, необхідного для здійснення обраної суб'єктом чи покладеної на нього господарської діяльності або керівництва такою діяльністю, що може закріплюватися на різних правових титулах; 4) наявність господарської правосуб'єктності.

З огляду на визначення суб'єктів господарювання, закріпленого в ч. 1 ст. 55 Господарського кодексу України (надалі – ГК України) [1], професійні учасники РЦП є учасниками господарських відносин, здійснюють такий вид господарської діяльності як професійна діяльність на РЦП, реалізуючи при цьому господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків, закріплених у відповідних нормативно-правових актах, що регулюють певний вид професійної діяльності), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Згідно з ч. 2 ст. 55 ГК України суб'єктами господарювання є:

- господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до ЦК України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до ГК України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;
- громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Таким чином, професійними учасниками РЦП можуть стати як юридичні особи, так і громадяни-підприємці. Але як вбачається з чинного законодавства, професійним учасником РЦП можуть бути лише юридичні особи, а саме: 1) торговці цінними паперами; 2) компанія з управління активами інституційних інвесторів; 3) депозитарну діяльність на ринку цінних паперів здійснюють прямі учасники Національної депозитарної системи – депозитарії, зберігачі, реєстратори власників іменних цінних паперів; 4) клірингова установа; 5) фондові біржі; 6) ТІС; 7) діяльність з визначення кредитного рейтингу (рейтингування), яка провадиться спеціалізованими організаціями – рейтинговими агентствами.

З огляду на вищезазначене і з метою усунення суперечностей в законодавстві України, було б доречним передбачити можливість бути професійними учасниками РЦП і громадянам (фізичним особам), зареєстрованим як суб'єкти підприємницької діяльності.

Грунтуючись на **вищевикладеному**, пропонуємо на законодавчому рівні закріпити наступне визначення поняття «професійних учасників РЦП» – це

юридичні особи та/або фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, зареєстровані у встановленому законом порядку, які на підставі ліцензії, виданої Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, провадять наступні види професійної діяльності: брокерську діяльність; дилерську діяльність; андеррайтинг; діяльність з управління цінними паперами; діяльність з управління активами інституційних інвесторів; депозитарну діяльність; діяльність з організації торгівлі; клірингову діяльність та відповідно володіють спеціальною господарською правосуб'єктністю.

Отже, можна виділити такі основні ознаки професійних учасників РЦП: 1) є суб'єктами господарювання, створеними у встановленому законом порядку; 2) здійснюють певні види професійної діяльності на РЦП на підставі ліцензії НКЦПФР; 3) володіють спеціальною господарською правосуб'єктністю.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Голос України. – 2003. – № 49–50.
2. Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 51. – Ст. 292.
3. Закон України від 18 червня 1991 року «Про цінні папери і фондовий ринок» // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
4. Кологойда О. В. Правове регулювання фондового ринку України : навч. посіб. / О. В. Кологойда. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 4.
5. Попова А. В. Правове становище професійних учасників ринку цінних паперів в Україні: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.04 / Попова А. В. ; Київськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 219 с.